

PhS TIBOLD SZABINA

A Deák Ferenc utca Szellemei: Guszti bácsi

Guszti bácsi gyermekkoromban szinte naponta jelen volt életünkben. Beállított nagymamához egy-egy kávéra, kis pletykára, Lottó számok kitöltésére, s hogy őszinte legyek, egy kis udvarlásra is, ami mereven lepergett Nagymamáról, de az öreg soha nem mulasztotta el a pillanatok adta lehetőséget, hogy tegye a szépet neki, és minden baráti körében élő hölgynek, akár özvegy, akár nem. Ő, magára vállalta Don Juan szerepét, mert a zsigereiben volt a régi urak széptevése. Az idős úrnak angol humora volt és jó fapofás mondásai, melyeket még ma is ismételtünk az öcsémmel, felkacagva emlékeinken.

Guszti bácsi, Iri néni testvér-öccse volt és miután mindketten megözvegyültek, egy háztartásban éltek együtt tovább.

Guszti bácsi alakja bevésődött emlékeimbe, amint bokáig érő, gyapjú, karcsúsított, szürke, halcsont mintás, fekete paszomántos, fekete perzsagalléros kabátban haladt el házunk előtt őszön, télidőben. Télen nagy, hosszú kötöttsál is kapcsolódott a kabáthoz, meg egy kis fekete, perzsa kucsma a fejéhez. Minden nap láttam előttünk elsétálni Morgó pulival a sarkában. Le is rajzoltam így őket egyszer, de a rajzom titokzatosan eltűnt. Később, vagy egy év múltán, viszont láttam rajzocskámat a Guszti bácsi szobájában, kiállítva a komódon. Ő csente el az asztalról, így megbecsülve firkálmányomat.

Guszti bácsi, amikor délutánonként beállított hozzánk, mindig egy feketébe került. Nagymamával elfogyasztotta egy cigaretta és beszélgetés kíséretében. Egy nap, Guszti bácsi kijelentette, hogy ő fogja megfőzni a kávé. Nagymama elképedt, hogy miért is? Azért,

kedves Gigikém, válaszolt Guszti bácsi nagymama becenevével, mert a magácska kávéjának olyan íze van, mintha zsakettadrágból főzték volna. Szétmentünk a röhögéstől. Guszti bácsit az öcsém 'Guszta Pempősnek' hívta, nem tudni miért, de ez a név rajta ragadt. Guszta Pempős, ahogy már mi is hívtuk, bevonult a konyhába és megfőzte a kávéját saját ízlése szerint. Jó erősre, mint a lórúgás, hogy a kanál is megállt benne. Nagymama nagyon hígan itta a kávéját, a vérnyomása miatt, úgy amerikásan főzte, amit Guszta Pempős ki nem állhatott. Sokáig udvariasan tűrte, aztán aznap nem tovább. Mi megkaptuk a kávéba áztatott kockacukrunkat, kicsit bele hallgatództunk a beszélgetésükbe, ami nekünk elég unalmas tudott lenni, mert inkább Guszti bácsi beszélt, Nagymama hallgatott nagyokat, időnként kis epés megjegyzéseket téve, mert ő Gusztikát nem vette komolyan. Egész életünkben ismerték egymást, és Gusztikának voltak ködös, múltba nyúló „bűnei” nagymama emlékezetében. Nagymama ezt csak homályosan említette egyszer nekem, de Gusztikának soha nem hányt a szemére. A kis „epés” megjegyzéseivel, melyek csak a pillanatba illettek, nagymama elegánsan eleget tett a múlt démonainak.

Guszti bácsi borsos is tudott lenni időnként, de azt is humorosan tüszentette ki

magából. Egyik téli délután az idős hölgyek tante Gertrúdnál vizitáltak, nagymama is köztük volt, s mi, Oci és én is ott unatkoztunk, hallgattuk az öreglányok diskurzusát. A többieknek nem voltak unokái, így mi ketten voltunk csak nagymama oldalrúgásai a teadélutánon. E csendes, női lefetyelés közepébe, megnyílt az ajtó és beállított Guszta Pempős. Azon minutában megváltozott a hangulat dinamikája, a hölgyek felélénkültek és vidáman nyelvük hegyére vették Gusztikát. Guszti bácsi türelmesen, kis kandúr somollyal a szája körül viselte el a nők szurkálódásait. Éppen Nóóórikától jött az úr, csiripelték egyszerre. 'Nóóórika' Nóra néni volt, aki nem tartozik a Deák Ferenc utca szellemei közé, csak, mint nagymamáék kortársa, jelent meg időnként említésképen. Ráadásul még csak özvegy sem volt, de az Guszti bácsit nem zavarta, ugyan úgy csapta a szelet neki is, mint nagymamának. Miután kihelyezték a hölgyek Guszti bácsin a nyelvüket, Guszti bácsi fanyarul megszólalt „jeles hölgyeim, maguk miatt őszült meg a hajam!” Erre nagymama „hát akkor fesse be a haját vörösre Gusztika!” Guszti bácsi elképedt, majd színlelt felháborodással, teátrálisan felhördült „vörös is meg Wineberger is, az egy kicsit sok!” Ezzel sarkon fordult, és elhagyni készült a szobát, de sebtében felrúgta a torontáli szőnyeg sarkát. Megállt, megfordult, gálánsan lehajolt és finoman visszahajtotta a szőnyeget, meg is paskolta és kiegyenesedve elindult újra az ajtó felé. Erre nagymama, kicsit affektálva megszólalt „mílllyen figgyelmes ez a Gusszztika!” Guszti bácsi megmerevedett pár másodpercre, majd nagy elánnal sarkon fordult, felrúgta újra a szőnyeg sarkát és kiviharzott a szobából. Én még életemben nem hallottam az öreglányokat olyan hatalmasan vihogni, mint Guszta Pempős távozása után. Furcsa, hogy ezek a jelenetek és mondások egy életre velem maradtak, s őszintén meglepett, amikor a testvérem egyszer felhozta ugyan ezt a momentumot és szóról szóra elmesélte az egészet nekem, potosan úgy, ahogy bennem is megmaradt. Jó

nagyot kacagtunk rajta, s elgondoltam, hogy Ociban is ugyan úgy megrögződtek ezek az emlékek, mint bennem. Csiha bácsi, Iri néni, Guszti bácsi tante Gertrúd s a többiek, már mind régen elhagyták-e a világot, de bennem és a testvéremben élnek éppen úgy, mint amikor gyermekként közöttük teltek és gazdagodtak napjaink.

Varázslatos utca volt a Deák Ferenc utca, teli mágikus lényekkel. Mind varázslók, tündérek és boszorkányok voltak, s bizony, nagyon szerencsés az a gyermek, aki mesekönyvbe születik. Mi azok voltunk. Szerencsések és kiválasztottak. Ezt már tudom, akkor még nem tudtam, mert számomra a tündérvilág élő valóság volt. A nagyszüleim csodálatos világát elsötétítette, ködbe vonta az a korszak, ami a mi fiatalságunkon és szellemünkön uralkodott akkor, még sokáig. A Deák Ferenc utca szellemeinek köszönhetem, hogy rám soha nem tudtak hatni az új világ dogmái és démonjai. Kedves barátnőm Gagyai Bíró Kata Erdély országból nálam vendégeskedett a nyáron. Elmentünk Edelénybe, megmutattam neki a nagyszüleim házát a Deák Ferenc utcában, majd elmentünk a Templom Kert étterembe ebédelni, ahol is 'Békebeli rántotthús' volt az étlapon. Mind a ketten azt rendeltünk, mert hol máshol, mint Edelényben, a régi urak és hölgyek szellemeinek tündérvilágában rendelhet valaki 2022-ben békebeli rántotthúst? Olyan is volt az a rántotthús, frissen sült, ropogós bundában, ízletes és puha, kiemelt minket a modern kor valóságából és visszavarázsolódtunk egy pillanatra nagyszüleink fiatalságának miliójébe.

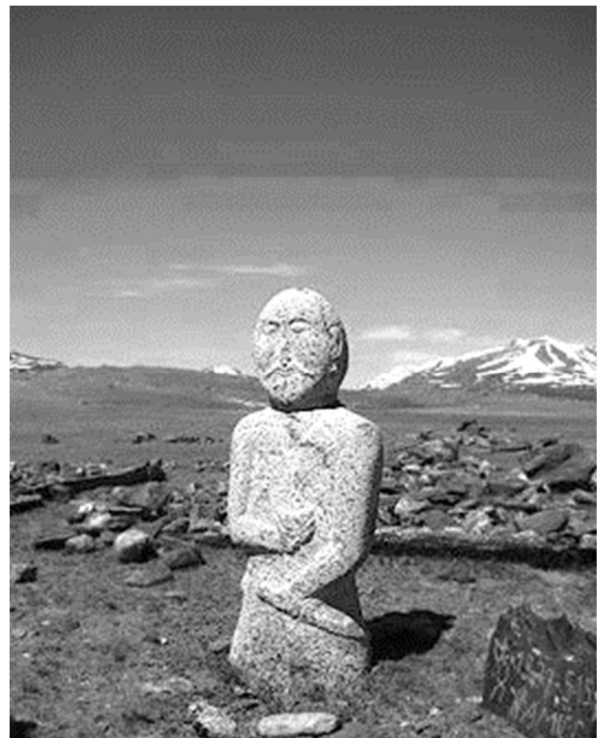
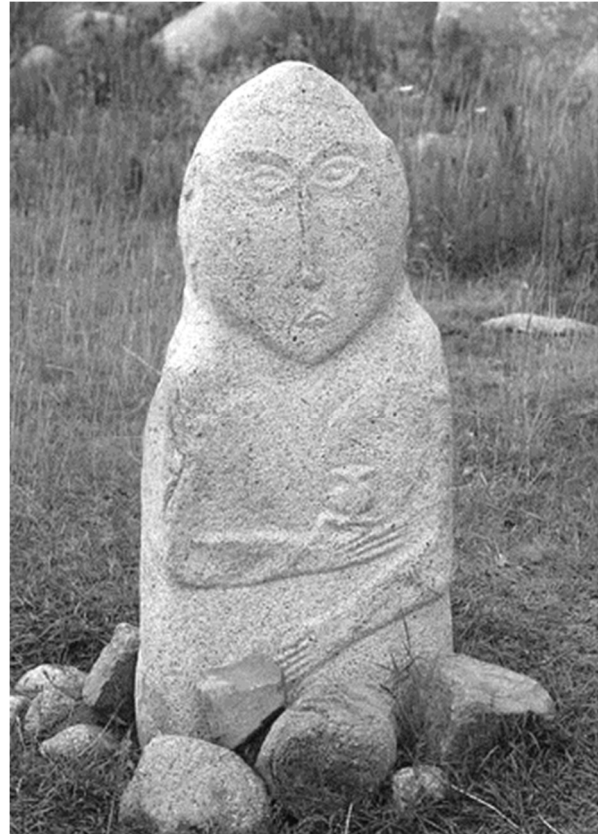
A gyönyörűen rendbehozott kastélyt is meglátogattuk, körbejártuk ebéd után, eszegettünk szép kertjének éppen érő gyümölcséből, megcsodáltuk a különleges, régi fajtájú rózsáit, melyek dédanyáink kertjeit díszíthették egykoron. Elmeséltem Kata barátnőmnek, hogy én itt nőtem fel, itt volt a

napközi is, ahová jártam, s nagyon rosszak is voltunk, mert még a padlásra is felopakodtunk és az életveszélyes gerendákon egyensúlyoztunk keresztül-kasul emeletnyi magasságban. Istenem, ha tudták volna a felnőttek! (Sajnos, egy nagyon rossz művészettörténeti tanácsra lebontották a középső épület tetőfedőjét, amit nem véletlenül emeltek rá később, s ezzel az eredeti visszaállításra törekedvén, a kastély elveszítette az elemektől való védettségét, a titokzatos padlással együtt.)

Elvarázsolt nap volt, s éreztem, hogy nem csak a gyermekkorom illúziója az a tündérvilág, mely Edelényt és a Deák Ferenc utcát még ma is prizmájában rejti, hanem azt, aki most először látja is, végzetesen bűvkörébe ejti.

Néha emlékeim képernyőjén megjeleni a régi Deák Ferenc utca gyönyörű gesztenyefáival, melyeket még nagyapám ültetett fiatal jegyző korában, s látom Guszta Pempőst, amint elsétál házunk előtt, kezében az ételhordó a napi ebéddel, melyet felelősséggel és óvatosan cipelt haza az étteremből Iri nénihez, hogy szépen, testvéries egyetértésben elfogyaszthassák konyhasztaluknál. Sarkában az elválaszthatatlan Morgó kocog loncsos puli bundájában, udvarias csendben. Emlékük könnyeket hoz szemembe és mosolyt az arcomra. Hálás vagyok nekik, mindannyiuknak, azokért a tanításokért és a fenntartás nélküli szeretetért, melyet tőlük kaptunk. Nem sok gyermek mondhatja el, hogy egy utcáraló nagyszülők szeretetében cseperedhetett fel. A testvérem és én, igen. Édesanyám mesélte, hogy amikor világra jöttem, otthon, a Deák Ferenc utcában bába Ilonka segítségével, az első, aki megjelent híremre, Guszti bácsi felesége, Sári néni volt. Éppen a kertben dolgozott, amikor a hírt kapta, s úgy gumicsizmában, földesen futott át, hogy megáldja az újszülöttet és Édesanyját. Édesanyám kiment velem és Sári nénivel a tornácra, s felnéztek az égre. Sok-

sok galamb repült el felettük, ezüstös csillanással. „Jó jel” mondta Sári néni, „a gyermeked a szeretet hordozója” lesz. Igaza volt. Az lettem, a szeretet hordozója – az ő szeretetük örök hordozója.

Mongol sztyepei kőfaragások (kun-babák)